

SZEGÉNYSORON

Irta : Gajdos Tibor

Nem fájt túlnagyon, hogy szegények voltunk, hisz az egész utcában, ahol laktunk, nem igen akadt jobbmódú gyerek. Egyformák voltunk mindannyian; szakadt nadrágjainkban, piszkos pendelyeinkben egyformán hemperegtünk az utca porában. A nagy, rozsdás vasabroncsokon kívül, amelyekkel felvertük az utca népének nyugalmát, egyikünknek sem akadt valami nemesebb játékszere.

Igy hát elégedettek voltunk sorsunkkal és esziinkbe sem jutott, hogy ez másként is lehetne.

Történt aztán valami, ami engem először zavart meg ebben a nyugalomban. Egy nyári napon ebéd után felfigyeltem, amint édesanyám odaszólt apámnak.

— Adj egy pár dinárt Mihály, a Jolánék Andrisának holnap van a születésnapja, illelne valamit ajándékba vinni.

— Micsoda? — vágott vissza apám, most akarszt te pénzt tőlem? Fűtyülök rá, hogy mi illik, mi nem illik, meg kétderece való sincs a zsebemben, nem hogy kölköknek vásároljunk ajándékot. Különbem is van annak mindenből elég. Csak maradj a...

De anyám nem tágitott. Hosszasan magyarázott apámnak, aki egy szót se szólt tovább, mintha nem is beszélnének hozzá. Végül ledobta a lábsziját, belenyúlt nadrágzsebébe és átadott anyámnak néhány apró pénzdarabot.

Apám nyaka ekkor már igen kivörösödött és én jobbnak láttam elillanni; tudtam hogy ilyenkor nekem is meggyűlhet a bajom.

Andris unokatestvérem volt. Szülei jómódúak voltak és én szerettem, ha anyám néha elvitt hozzájuk. Ott mindig jókat játszottunk és finom uzsonnákat kaptunk, különösen amikor Andrisnak születésnapja volt.

Esteledett már, mikor anyám hazajött. Engem a kapuban elnyomott az álom, ahogy kíváncsiságból hazavártam őt, hogy mit is hoz Andrisnak. Selyem papírral bevont nagy karikát hozott. Apám előtt szedte le a papírost, aztán megláttam meztelenül. Szép, nagy fakarika volt. Ilyent még a mi környékünkön nem is láttam. Meg két dobverőhöz hasonló ütő is volt hozzá.

Ó, de szép ez a karika, gondoltam magamban, ezzel aztán nagyszerűen lehetne játszani. Még a nagyparkba is elmehetnék vele. És mit szólnának a többi gyerekek az utcában? De irigyek is lehetnének rám, — aztán miért is né? Hát nekem csak rozsdás abroncsot szabad hajtani? Andrisnak nem jó az abroncs...?

Odasompolyogtam anyámhoz.

— Anyám, add nekem ezt a karikát, olyan szép és én oly jól tudnék vele játszani.

— Nem lehet édes fiam, ezt Andrisnak visszük. Holnap van a születésnapja.

— Nekem még sosem volt ilyen karikám, ... és nekem csak harisnyát szoktak születésnapomra hozni az Andrisék.

Anyám csak nem engedett. Már menni készült, de én csak sírtam, könyörögtem a karikáért. És nem tudom miért, apám végül is ahelyett, hogy szokása szerint elnadrágolt volna, magához szorított és megsímogatta hajamat.

— Vegyél neki is fiam. Itt van a pénz. Ha lehet Andrisnak, legyen neki is — dörögte az anyámnak.

Akkor már este volt és anyám nem vehetett aznap nekem karikát. Korán lefeküdtem az este, hogy minél előbb átaludjam az időt a holnapig. Mire felébredtem, anyám már nem volt odahaza. Nem is kellett sokat várnom. Amit nekem hozott, szakasztott olyan volt mint az Andrisé. Két kezembe vettem, karjaimat előre löktem s úgy forgatgatva gyönyörködtem a karikában. Kézbe kaptam az egyik ütőjét és kiszaladtam vele az utcára. De nem a mi utcánkba. Nem, annak kopott hepehupás téglá járdája volt, azon csak abroncsokkal érdemes karikázni. Én most egyenesen a nagy utca aszfaltjára szaladtam vele.

Már ott is voltam és úgy szaladt a karika mint a nyíl. Én meg utána. Nem is láttam semmi mást körülöttem, csak a száguldó karikát. Még a gyerekekről is megfeledkeztem.

A baj aztán egyszerre csapott le.

A karikám hirtelen megállott. Egy kéz ragadta meg... Én is megtorpantam; felnéztem a kéz fölé; egy jaszibarai suhanc fenyegető képe vigyorgott rám. Aztán a suhanc nekilendült és futni kezdett a karikámmal ez ellenkező irányban. Elállt a lélekzetem. Az ütőt elejtettem.

A karikám... villant át az agyamon, de szó nem jött ki torkomon.

— A karikám — a karikám... szorongatta torkom a sírás és szemeim könnyes fátyolán keresztül néztem, hogyan távolodik és hogyan tűnik el szemeim elől a nagy gyerek az ucca végén — az én karikámmal.

Sokáig sirattam keservesen ezt a karikát. Életem első és utolsó fakarikáját.

Habár nagyon jól tudta, apám nem szerette ha más beszélt róla, vagy bármilyen módon is érezte, hogy tudja. A szegénységünkről nem szeretett hallani.

Vagy öt-hat éves lehettem, a kenyeret már nagy karéjjal ettem és ha gyomrom korgott bizony, nagyon elszontyolodtam. Nem szerettem éhesnek lenni. Talán azért is maradt emlékezetemben ez a két kép.

Apám munkaszta már két napja érintetlenül állott. A szerszámok rendje szokatlanul kínos merevséget vitt a földes szoba levegőjébe. Apám fel-alá járkált a szobában, néha kiment az udvarra, aztán ismét visszajött. Arca zord volt és én féltem tőle. Pedig nem is igen ügyelt rám, amint csendesen gubbasztottam a rossz diványon.

Anyám kint ült a konyhában, a hideg tűzhely mellett hallgatott. Néha betekintett apámra, de nem szólt egy szót sem.

Mintha megállt volna az idő. Semmi munkája nem akadt.

És ebéd sem főtt aznap.

Egyóratájt átjött hozzánk a közelben lakó Molnárék cselédje és átadott valamit anyámnak. Molnárék gazdagok voltak, náluk volt mindig bőven mindenből. Sűrűn sajnálkoztak szegénységünkön, ami viszont dühbegurította apámat.

— Legyen gondjuk nyamvadt kölkeikre, ne a mi szegénységünkkel törődjenek. Ilyenkor tűnézett mindenem, megcsípte büszkén piros képmet.

Mit hozott az a lány — szakította meg a szoba csendjét.

Anyám az ölében tartotta a kapott csomagot. Fehér konyharuhába volt valami begöngyöltve; miközben apámra nézett, lassan kezdte szétnyitni a ruhát.

Kenyeret hoztak Mihály, — szólt halkán és hangjában félelem reszketett.

— Kenyeret... nekem kenyeret! — kiáltotta feldúltan. Egy pillanatra elakadt a szava. — Fiam, fordult felém, vedd el anyádtól azt a kenyeret. Őri gyomruk nem bírta az ötnaposat megenni és most nekünk küldték. Hát koldusok vagyunk mi?

Anyámhoz fordult:

— Te meg mit ülsz itt mint egy faszent. Add oda a gyerekeknek azt a savanyú kenyeret és rögtön ki vele a házból. Vidd vissza fiam és mondd meg nekik, hogy köszönjük, de neked van apád, aki megszerzi a kenyeret. Adják másnak — adják oda egy koldúsnak, vagy akár a kutyajuknak... dühösen csapott az asztalra.

Anyám meg mindig nem szólt semmit. Csak amikor elvettem tőle a kenyeret, szólt újra félénken:

— Éhesek a gyerekek, Mihály!

Apám nem válaszolt, hanem kirohant az utcára. Én meg magamhoz szoritottam a nagydarab kenyeret és megindultam Molnárék felé. Apámat láttam siető léptekkel eltűnni a sarkon. Majd ő biztosan hoz valamit, ... egész biztosan, hisz eddig még mindig hozott...

Nagyon éhes voltam. A kenyér nagyon nehéz volt a kezemben.

★

Ritkán jött hozzánk a Sas Pali és aznap pont délben kellett neki beállítania. Öten ültünk az asztal körül: szüleim, a néném, a bátyám, meg én. Az asztalt megterítettük és előttünk két kiló szőlő hevert.

Az ebédünk.

Anyám már a kapunál meglátta s odaszólt apámnak.

— A Sas Pali jön.

— Na az is jöhetett volna jobbkor is — így apám barátságtalanul. Takarjátok le a szöllőt és ha kérdezi, mondjátok hogy már ebédeltünk.

Széles mosollyal és érettségi pálcával a kezében állított be Pali. Jól táplált képe fényesen ragyogott, ruháján, amit a jó vizsga jutalmaként kapott (két magántanár is tanította), meglátszott hogy tehető családból való gyerek.

— Scsókolom, ... szervusztok gyerekek ...

Nagy megtiszteltetésnek tartotta számunkra leereszkedő látogatását, bár mi a sikerült érettségi vizsga ellenére is — úgy magunk között — kicsit együgyűnek tartottuk.

— Ebédelték már? — kérdezte vidoran.

— Igen, ... már meg volt, — feleltük. Néném még hozzátette, hogy bableves volt, meg túróstészta. Nagyon finom volt, kár hogy nem jött előbb, megkínáltuk volna. Szabadkozott, ő már ebédelt.

— Hanem látom, egy kis szőlő még maradt, bökött ujjával éppen az asztal felém eső részére. Ügyetlenül takartam le.

— Igen maradt még egy kevés, kóstold meg Pali.

— ..szönöm... ..szönöm... éppen megkívántam.

Nem igen kérette magát, mindjárt nekilátott. Egymásután nyelte a fűrtöket, miközben kedvesen csevegett.

Mi meg csak néztük. Csak bátyám szemezett egy fűrtöt bátortalanul. Mikor Pali felállt, hogy búesút vegyen, volt még az asztalon vagy félkiló szőlő. Ötünkre.

Szívélyesen búcsúztunk el Sas Palitól. És még örömet is jelentett számunkra az a sovány vigasztalás, hogy félkiló szöllőt meghagyott nekünk ebédre.

★

A labdánk elszakadt, a golyókat untuk, a sárkányhoz nem volt zsinatunk. Mint rendszeren, más játék híján, azon a napon is a poros Kőhid-

utca széles árokjához vonult az egész Tuba-utca környéki gyereksereg. A kutyahal fogdosás nem is oly megvetnivaló szórakozást nyújtott. Sokszor belefeledkeztünk ebbe a különös játékba; észre sem vettük, hogy a tikkadt augusztusi nap hőségében sötét, komor viharfelhők gyülekeztek fölöttünk. Csak akkor eszméltünk föl, mikor egy mennydörgés ijesztő csattanása kizökkentett bennünket játékos nyugalunkból.

Fölnéztem az égre.

Fejünk fölött minden elfeketedett. A viharfelhők gomolyogva, örvényes forgásban nagy sebességgel száguldottak odafenn. Ijesztő, lecsapásra készülő szörnyetegekre hasonlítottak, némelyik olyan volt, mintha feje és nagy ragadozó karmai lettek volna.

Mi: gyerekek mindannyian nagyon megijedtünk. Szemeink összenéztek: mi lesz most? De mozdulni egy se mert.

Azután hirtelen megindult a zápor s a nyakunkba hulló nehéz esőcseppek feloldották merev félelmünket.

Futásnak eredtünk — ahányan, annyi felé.

Mire a ház elé értem, már csurom vizes voltam. Nem is mentem tovább a házvégibe, ahol laktunk, hanem beugrottam az utcára nyíló kocsmába, hogy elkerüljem a további vízzuhatagot, amely már hátamra tapasztotta szakadt blúzomat.

Liza néni, a kocsmárosné néhány vendégével jót nevetett raitam, ahogy így elázva megláttak. Kacagva poharaztak tovább és már el is feledték, hogy ott vagyok.

A vihar fokozódott. Villámok egymásután cikláztak az égen, az égzengés elnyelte a részeg vendégek borízes kiáltozásait és Liza néni hangos visítását.

Egy sarokba húzódtam. Dideregtem a vizes ingben, a félelmem reszkette tagjaimat. A vihar tombolt, egyre csak tombolt tovább s a szél a szemben levő ház előtt egy fát csavart ki tövestől. A nagy akácfa lombos ágai recseggve hullottak a földre.

Ilyen vihart még nem ért meg az én gyermekéletem.

Úgy tűnt, mintha valaki megzörgette volna az ablakot. Vagy talán csak a jég? De nem! Valami odavágódott a kocsmáitól felső ablakához. Liza néni kinyitotta az ajtót és a vihar szele a bezúduló esőcseppekkel együtt egy kis madarat sodort be a kocsmába.

Kicsiny, elázott fecske volt.

A vendégek, kiknek hangosságát már egyébként is elcsitította a tomboló vihar, szótlanul figyelték a kis madarat.

A fecske pár pillanatra megpihent az egyik fogas peremén, majd vizes szárnyait csapkodva, röpdösni kezdett a fal mentén köröskörül. Röpte mindig gyorsabb és biztosabb lett, egyszerre csak nekiröppült az egyik csukott ablaknak, majd utána a másik ablaküveg állta útját a madárnak.

Csodálkozva néztem az eltévedt madár igyekezetét.

— Csak nem... de bizony úgy lesz!

Felismerve szándékát, felugrottam az egyik asztal tetejére és kirántottam a nagy kocsmablak felső szárnyát.

A fecske még egyszer nekilendült és kirepült a nyitott ablakon. Pillanatok alatt eltűnt szemeink elől. Odakünn a szél tébolyodottan sivított, az eső sűrű cseppekben zuhogott, a villámok és a dörgések szinte egybefolytak. Az akácok panaszosan nyöszörögve hajladoztak.

De a kis fecske elrepült. Ott pusztult el biztosan a viharban.

Szabadon, a szabad ég alatt.